

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયના પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ગુજરાતી વિષય શિક્ષણ પ્રત્યેના વલણોનો અભ્યાસ

અમૃતભાઈ વી. વળવી

પ્રશિક્ષણાર્થી : એમ. એડ્.

શિક્ષણ વિભાગ, વી.એન.એસ.જી.યુ., સુરત

સારાંશ

માતૃભાષાનું જ્યારે ઘટતું જાય છે ત્યારે વર્તમાન સમયમાં ગુજરાતી માતૃભાષાના શિક્ષક બનવાની તાલીમ લઈ રહેલા પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ગુજરાતી ભાષા પ્રત્યે કેવા વલણો ધરાવે છે તે જાણવાનો આ સંશોધન પેપરનો મુખ્ય આશય છે. વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોના શિક્ષક પ્રશિક્ષાર્થીઓના વલણોનો અભ્યાસ કરવા માટે સ્વચ્છિત વલણ માપદંડ દ્વારા સંશોધનની સર્વેક્ષણ પદ્ધતિથી સંશોધન હાથ ધરાયું હતું. સંશોધનનું ક્ષેત્ર એ દક્ષિણ ગુજરાતનાં 7 જિલ્લામાંથી 50 ટકા બી.એડ્. કોલેજોની પસંદગી કરી હતી. જેમાં માત્ર ગુજરાતી પદ્ધતિના પ્રશિક્ષણાર્થીઓનો જ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. વલણ માપદંડનો ઉપકરણ તરીકે ઉપયોગ કરી માહિતી એકત્રીકરણ કરવામાં આવેલ. માહિતી પૃથક્કરણ અને તારણોની વિગતે ચર્ચા સંશોધન પેપરમાં કરવામાં આવી છે.

૧. પ્રસ્તાવના

દરેક વ્યક્તિના વિકાસ અને વ્યવહાર માટે માતૃભાષાનું આગવું મહત્ત્વ રહેલું છે. વ્યક્તિની વિચારવાની ટેવ, વિષયો, કલ્પનાઓ વગેરેમાં માતૃભાષાનું જ યોગદાન રહેલું છે. વ્યક્તિ પોતાની લાગણી, સંવેદના માતૃભાષામાં સારી રીતે વ્યક્ત કરી શકે છે. જેથી શાળા કક્ષાએ માતૃભાષા શિક્ષણને ખૂબ જ ગહનતાથી લેવું જોઈએ. શાળામાં આવનાર બાળક સૌપ્રથમ તો માતૃભાષાને વધુ જાણે છે અને તેમાં જ વધુ સમજે છે. જેથી શાળામાં માતૃભાષાનું શિક્ષણ મજબૂત હશે તો અન્ય વિષયો પણ મજબૂત બનશે. અન્ય વિષયોનો પાયો પણ માતૃભાષાનું જ શિક્ષણ છે. અન્ય ભાષાઓના શિક્ષણ પ્રત્યે જેટલી કાળજી રાખવામાં આવે છે તેટલી કાળજી માતૃભાષા પ્રત્યે રાખવું આવશ્યક છે. જેથી ગુજરાતી ભાષા શિક્ષણ પ્રત્યેના વલણોનું ઘડતર થાય અને ભાષા શિક્ષણને પ્રોત્સાહન પુરું પાડી શકાય. જેથી અધ્યેતાએ પ્રસ્તુત વિષય પસંદ કર્યો છે.

ચાવીરૂપ શબ્દો : શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય, પ્રશિક્ષાર્થી, ગુજરાતી વિષય શિક્ષણના વલણો

૨. સંશોધનનો મૂલાધાર

પટેલ (૨૦૦૮)એ 'ગુજરાત રાજ્યની બી. એડ્. કોલેજોના તાલીમાર્થીઓનાં રાષ્ટ્રભાષા હિન્દી પ્રત્યેના વલણોનો કેટલાંક ચલોના સંદર્ભમાં અભ્યાસ' વિષય પર પીએચ.ડી. કક્ષાએ વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટીમાંથી અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

૩. હેતુઓ

પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓ નીચે મુજબ હતા.

૧. ગ્રામીણ વિસ્તાર અને શહેરી વિસ્તારના પ્રશિક્ષણાર્થીઓનાં જૂથોની રાષ્ટ્રભાષા પ્રત્યેનાં વલણોની માહિતી મેળવવી.

૨. સ્ત્રી અને પુરૂષ પ્રશિક્ષણાર્થીઓનાં જૂથોની રાષ્ટ્રભાષા પ્રત્યેનાં વલણો જાણવા.

૪. તારણો

૧ સ્ત્રી અને પુરૂષ જૂથના પ્રશિક્ષણાર્થીઓના રાષ્ટ્રભાષા પ્રત્યેના વલણો સરખા હતા.

૨. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના પ્રશિક્ષણાર્થીઓના રાષ્ટ્રભાષા પ્રત્યેના વલણો સરખા હતા.

ગામીત (૨૦૧૪)એ ‘માધ્યમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓના સામાજિક વિજ્ઞાન વિષય પ્રત્યેના વલણોનો અભ્યાસ’ વિષય પર એમ. ડી.લ. કક્ષાએ ગણપત યુનિવર્સિટીમાંથી અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો.

૫. હેતુઓ

પ્રસ્તુત સંશોધનના હેતુઓ નીચે મુજબ હતા.

૧. માધ્યમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓના સામાજિક વિજ્ઞાન વિષય પ્રત્યેના વલણોની અસર જાતિના સંદર્ભમાં તપાસવી.

૨. માધ્યમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓમાં સામાજિક વિજ્ઞાન વિષય પ્રત્યેના વલણોની અસર શાળાના પ્રત્યેના વલણોની અસર શાળાના પ્રકારના સંદર્ભમાં તપાસવી.

૬. તારણો

૧. માધ્યમિક શાળાઓના કુમાર અને કન્યાઓના સામાજિક વિજ્ઞાન વિષય પ્રત્યેના વલણો સમાન જોવા મળ્યા હતા.

૨. માધ્યમિક શાળાઓના સરકારી અને બિનસરકારી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓના સામાજિક વિજ્ઞાન વિષય પ્રત્યેના વલણોમાં કોઈ તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

૭. સમસ્યા કથન

પ્રસ્તુત સંશોધન પેપરનું સમસ્યા કથન નીચે મુજબ છે.

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોના પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ગુજરાતી વિષય શિક્ષણ પ્રત્યેના વલણોનો અભ્યાસ.

૮. ચલોની ઓળખ

સ્વતંત્ર ચલ તરીકે સંસ્થાના પ્રકાર, જાતિયતા, શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, વિસ્તાર, જાતિના ચલ હતા. જ્યારે પરતંત્ર ચલ તરીકે ગુજરાતી વિષય પ્રત્યેના વલણો લેવામાં આવ્યા હતા.

૯. સંશોધનના હેતુઓ

પ્રસ્તુત સંશોધન પેપરના હેતુઓ નીચે મુજબ હતા.

૧. શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયના પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ગુજરાતી વિષય શિક્ષણ પ્રત્યેના વલણો જાણવા વલણ માપદંડની રચના કરવી.
૨. શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયના પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ગુજરાતી વિષય શિક્ષણ પ્રત્યેના વલણો જાણવા માટે વલણ માપદંડની અજમાયશ કરવી.
૩. શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયના પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ગુજરાતી વિષય શિક્ષણ પ્રત્યેના વલણોનો અભ્યાસ કરવો.
૪. શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયના પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ગુજરાતી વિષય શિક્ષણ પ્રત્યેના વલણોની અસર જાતિયતાના સંદર્ભમાં તપાસવી.
૫. શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયના પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ગુજરાતી વિષય શિક્ષણ પ્રત્યેના વલણોની અસર વિસ્તારની દૃષ્ટિએ તપાસવી.

૧૦. સંશોધનની ઉત્કલ્પના

પ્રસ્તુત સંશોધન પેપરની ઉત્કલ્પના નીચે મુજબ હતી.

1. વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોના પ્રશિક્ષણાર્થીમાં ગુજરાતી વિષય શિક્ષણના વલણો પર જાનિયતાની સાર્થક અસર જોવા મળશે નહીં.
2. વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોના પ્રશિક્ષણાર્થીમાં ગુજરાતી વિષય શિક્ષણના વલણો પર વિસ્તારની સાર્થક અસર જોવા મળશે નહીં.

૧૧. સીમાંકન

પ્રસ્તુત સંશોધન પેપરનું સીમાંકન નીચે મુજબ હતું. વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન કુલ 32 શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોમાંથી સ્તરીકૃત યાદૃચ્છિક નમૂના પસંદગી પ્રમાણે 50 ટકા નમૂનો પસંદ કરી 17 શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોનો સમાવેશ કર્યો હતો. પ્રસ્તુત સંશોધન પેપરમાં પસંદ કરેલી શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોનાં બે વર્ષિય અભ્યાસક્રમનાં ગુજરાતી પદ્ધતિ સેમેસ્ટર-3ના પ્રશિક્ષણાર્થીઓ પૂરતું જ સિમિત હતું.

૧૧. વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો

પ્રસ્તુત સંશોધન પેપરમાં વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો નીચે મુજબ હતો. વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન 32 શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોના બીજા વર્ષના સેમેસ્ટર-3માં અભ્યાસ કરતા ગુજરાતી પદ્ધતિના તાલીમાર્થીઓ સંશોધન પેપરના વ્યાપવિશ્વ બન્યા હતા. સંશોધકે કુલ 32 શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોમાંથી સ્તરીકૃત યાદૃચ્છિક નમૂનાની પસંદગીની રીતે 50 ટકા પ્રમાણે 17 શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયો પસંદ કરવામાં આવેલ. આ 17 શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોમાં બીજા વર્ષના સેમેસ્ટર-3માં અભ્યાસ કરતા ગુજરાતી પદ્ધતિના 210 તાલીમાર્થીઓની પસંદગી નમૂના તરીકે કરવામાં આવી હતી.

૧૨. સંશોધન પદ્ધતિ અને યોજના

પ્રસ્તુત સંશોધન પેપર એ સર્વેક્ષણ પદ્ધતિથી હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું. સંશોધન પેપરમાં માત્ર સંખ્યાત્મક માહિતી એકત્રિત કરવામાં આવી હતી જેથી સંશોધન પેપર સંખ્યાત્મક પ્રકારનું હતું.

૧૩. માહિતી એકત્રીકરણ અને પૃથક્કરણ

પ્રસ્તુત સંશોધન પેપરમાં માહિતી એકત્રીકરણ માટે વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન 17 શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોના આચાર્યની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત કરી માહિતી એકત્રીત કરવા માટેની મંજૂરી મેળવીને ગુજરાતી વિષયને લગતા સ્વરચિત વલણ માપદંડ દ્વારા ગુજરાતી પદ્ધતિના પ્રશિક્ષણાર્થીઓ પાસેથી માહિતી એકત્રિત કરી હતી. આ સંશોધન પેપરનું સ્વરચિત વલણ માપદંડ એ લિકર્ટ પદ્ધતિના પંચબિદુ પર આધારિત હતું. જે માહિતી એકત્રિત કરવામાં આવી હતી તેનું પૃથક્કરણ મધ્યક, પ્રમાણ વિચલન, પ્રમાણભૂલ, ટી કસોટી અને સાર્થકતા નક્કી કરવામાં આવી હતી. જેમાં 0.01 થી 0.05ની વચ્ચે સાર્થકતા નક્કી કરવામાં આવી હતી. શૂન્ય ઉત્કલ્પનાની સાર્થકતાની કક્ષા 0.05ની કક્ષાએ સાર્થક નથી તેમ નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૪. તારણો

પ્રસ્તુત સંશોધન પેપરના તારણો નીચે મુજબ છે.

૧. શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોના પુરૂષ અને સ્ત્રી પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ગુજરાતી વિષય શિક્ષણ પ્રત્યેના વલણો સમાન જોવા મળ્યા હતા.
૨. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારમાં આવેલ શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયોમાં પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ગુજરાત વિષય શિક્ષણ પ્રત્યેના વલણોમાં કોઈ તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.

૧૫. ઉપસંહાર

આમ ઉપરોક્ત વિષય અનુસંધાને પ્રશિક્ષણાર્થીઓના ગુજરાત વિષય શિક્ષણ પ્રત્યેના વલણો કેવા છે તે જાણી શકાય છે. તેમજ અન્ય ક્ષેત્રે પણ આવા સંશોધનો થઈ શકે છે.

સંદર્ભ

૧. પટેલ, એમ. એ. (૨૦૦૮), ગુજરાત રાજ્યની બી. એડ્. કોલેજોના તાલીમાર્થીઓનાં રાષ્ટ્રભાષા હિન્દી પ્રત્યેના વલણોનો કેટલાંક ચલોના સંદર્ભમાં અભ્યાસ, વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરત, અપ્રકાશિત મહાશોધ નિબંધ.
૨. ગામીત, આર. એ. (૨૦૧૪), માધ્યમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓના સામાજિક વિજ્ઞાન વિષય પ્રત્યેના વલણોનો અભ્યાસ, ગણપત યુનિવર્સિટી, મહેસાણા, અપ્રકાશિત મહાશોધ નિબંધ.